

NÉPNEVELŐ

A KATHOLIKUS TANÍTÓSÁG HIVATALOS LAPJA

Megjelenik minden vasárnap — Előfizetési ára egész évre 8 korona, félévre 4 korona, egyes szám ára 30 fillér. — Szerkesztőség: Budapest, Szentkirályi-utca 28. szám. — Telefon: 52—31. — Kéziratokat nem küldünk vissza.

SZERKESZTŐ:
EMBER KÁROLY
SEGÉDSZERKESZTŐ:
WOHLMUTH ERNŐ
KIADÓTULAJDONOS:
SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT

Megkapja e lapot minden katolikus népoktatási intézet egy példányban ingyen. Ily kérelmek az egyházmegyei főtanfelügyelőség útján intézendők a Szent-István-Társulat igazgatóságához, Budapest, Szentkirályi-utca 28.

Feltámadunk.

Irta: Mézes János.

És lesz-e, Uram, hogy eljövend az az idő, mikor így szólhat az iskola:

— Jöjjetek hozzám mindnyájan, kiktől csak megvont valamit az Élet, ez a farkas, zord arcú ember, én pótolni fogom, mert én is az Élet vagyok, de belőlem hiányzik ami zord, ami keserű, ami fonák, ami gyötrő, ami vészes, ami megsemmisít; bennem csak fény van, ragyogás, édesség, értelem, öröm, siker és éltetés. Az én útam csak előre vezet, vissza nem, soha, soha! Értitek! Úgy-e, értitek mindnyájan, kiknek szólok! Jöjjetek hát hozzám és ne maradjon kívül senki, egy sem közületek, mert az az egy elveszett a sötét éjszaka útvesztőiben. És ha itt vagytok, akkor éljünk együtt, boldog, törekvő ifjú életet, mint a rohanó vízben a nyugodtan uszkáló halak. A víz az öreg Élet, a piszokkal terhelt Duna, mi a fiatal halak vagyunk, kik helyünkön maradunk, honnét életünket nyertük és a kedvünket hozzá. Mi itt maradunk, ahol vagyunk és nincs olyan ereje az ártnak, mely magával sodorhat, ha hidpillérek szakadnak is el, ha gátak nyílnak is föl. Csak akkor, ha tűz tör elő a föld mélyéből, vulkán, mely a pokol mélyéből fogant és ezer darabra tépi ezt a szegény kis országot, melyen olyan tétovázva folyik át a Duna...

És lesz-e, Uram, hogy eljövend az idő, mikor a mosolygó gyermek ajkáról ezt olvashatjuk le:

— De szép vagy, ó, Élet! Szép vagy, mint megszakítás nélkül való dajkamese... Szép vagy, mert célod van: a munka. A munka, mely erőssé teszen, mely izmossá varázsol és boldogságot nyújt. Szép vagy, ó Élet, mert nem ismerlek. Titkaidba nem láthatok, mert ilyenek nincsenek is.

Nekem így tanították, ezt mondták és én el is hiszem, mert tudom is, hogy így van. Tudom a te jópajtásodtól, az iskolától, mely rólad soha

sem hazudik, mely a te igazságaidat hirdeti és ezért vagytok ti szépek, de csak együtt, mert titeket elválasztani nem lehet. Én nem is tudlak. Mint a bánattól a könnyet, a naptól a fényt, a rózsától az illatot. Ti együtt vagytok én bennem és én nem tudom, mikor végződik az egyik és kezdődik a másik. Talán soha. Úgy érzem...

És lesz-e, Uram, hogy eljövend az idő, mikor a tanító így husvét ünnepén vállára hajló hitvesének és tágra nyílt szemű csemetéinek így szólhat:

A nap oly fényesen süt, a hóvirágok márványfeje bölintgat felénk, az ibolyák nem bújnak el előlünk és a kankalinok is édesen mosolyognak ránk. Ah, ezt nem bírom ki itt a szobában! Gyerünk ki a szabadba! Mert hogy olyan nagy az én boldogságom, akárcsak a büszkeségem, hogy tanító vagyok. Tisztesség, becsület, elismerés, jutalom kísér. Talán... talán meg sem érdemlem azért az én kis munkámért. Hiszen... hiszen, Istenem, olyan szép az és én olyan szívesen végzem, mint a rajongó kertész a virágápolást, vagy az ősz tudós a csillagok vizsgálatát. Érdem ez? Ó, emberek, boldogok vagytok, mert már megértettétek, mit jelent ez a szó: tanító. Minden nemzetek feltámadását és létének örökkévalóságát. Ez a ti szívetek fala, mely a piros vért löki szét ernyedti izmaitokba, hogy azok új életre keljenek; a szérum, mely a társadalom bomlasztó mérgeit öli meg csirájában. De mit beszélek, hisz az emberek tudják ezt. Tudják, mert méltányolják is.

És lesz-e, Uram, hogy eljövend az idő, mikor ezek az én profeciáim teljesen valóra válhatnak?

Avagy, mi gyarló emberek lévén, mesterségedbe kontárkodunk-e, mikor az emberek sorsáról imígyen elmélkedünk? Hiszen a kis patakocská is váj magának medret. A repülni tanuló madárka szárnya is meghasítja a levegőt.

Igen, valóra válnak teljesen profeciáim, ha követjük a feltámadt Krisztus igéit: «Én vagyok az Ut, Igazság és Élet.» Tehát... feltámadunk!

Szemléltető kép és számtan.

Irta: *Vécsi Ágoston.*

E lap 1. évi 2. számában megjelent ily című cikk igen életre való módszert ajánl a számtan tanításához.

A szemléltető képek ugyan nem olyan direkt és kimért eszközök, mint pl. a jó számológép, de változatosságuknál fogva a tanítást felelevenítik és érdekességükkel fogva is körülbelül olyan szolgálatot tesznek, mint az irvaolvasás tanításnál a fonómimika.

Igen unalmas úgy a tanítónak, mint a tanulóknak az egyforma elvont számolás. Ha mindig csak így döcögünk: mennyi 2-4 golyó; mennyivel több a 10, mint a 2; mennyi 3×6 stb. Tulajdonképpen nem is lehet ilyen módon eredménnyel tanítani.

A számtan fejtető munka lévén, nem alkalmazkodik így szárazon a gyermek könnyed gondolkodás-módjához.

Ahol tehát szemléltető képek, tárgyak vannak, igen ajánlatos azokat e célra felhasználni.

De tekintve az iskola belső felszerelésére törvény szerint előírt bőséges és költséges felruházást, kevés iskolának áll módjában, hogy még szemléltető képeket is beszerezzen. Így bizony iskoláink, kivált az osztatlanok, ilyenekkel nem rendelkeznek.

Ilyen körülmények közt úgy kell eljárunk, mint a jó gazda szokott, aki gazdaságát szerényen rendezibe, olcsóbb gazdasági eszközöket használ, a mellett jól utána lát a dolognak, hogy eleget produkálhasson.

Ha egy kicsit széttekintünk az iskolában, találunk elég más szemléltető eszközt.

Tegyük egy próbát. Itt vannak a tanulók, mint előképek:

a) Összeadásnál. Az első padban álljon fel 1 gyermek, a másodikban 2, a harmadikban 3. Adjuk össze hány gyermek áll. Vagy megfordítva és más változattal.

b) Kivonás. Az ötödik padban álljon fel a két szélső. Hány maradt ülve? Hányan vannak most az iskolában? A két utolsó padban ülők emeljék fel a kezeiket. Hányan nem emélték fel? Ha 60 gyermek közül 20 otthon marad, hány van az iskolában stb.

c) Szorzás: Hány gyermek ül egy padban? Az első padban hányszor 4? Hát az első és másodikban hányszor 4? Mennyi 2×4 ?

d) osztás: Jöjjen a padok elé 12 gyermek és álljon egymás mellé oldalsorba. Hány sor lett? Oszlojakot 2-ös sorba. Hány van most egy sorban? Fogjatok kezét a mellettetek állóval. Így párosan 2-vel álltok. Hány pár lett a 12-ből? Hányszor van meg a 2 a 12-ben?

Más alkalommal valami tankönyvet használhatunk fel e célra.

a) összeadásnál: Itt van 3 drb abc. Olvassuk meg hány levél van egyben? 30. (Egy kiadásban egyformán van.) Minden levélen van két oldal, hány oldal van egyben? $30 + 30 = 60$. Minden könyvnek van két táblája. Hány táblája van a 3-nak? N. ! erdej a táblához és ird le számmal, amit monddok. A tanító megolvassa hány szó van a könyv első oldalán soronként. Az első sorban van 6 szó, a másodikban 8 és így tovább. Most add össze, mennyi ez. Így kiszámíthatjuk, hogy 3 könyvnek az első oldalán hány szó van összesen. Gyermek, megpróbálok, ki tud legjobban számolni. Míg én a II. osztályt tanítom más tantárgyban, addig ti, III. osztályt előveszitek az olvasókönyveteket és a számoló írkan

kiszámítjátok, hogy az első és második lapon összesen hány szó van. Megolvassátok minden sort laponként, mert egyikben több, másikban kevesebb van.

A többi műveleteket is szemléltethetjük a könyv segítségével.

Ezenkívül alkalmak erre a padok, fali olvasótáblák, ablakok stb.

És különösen ajánlatos pl. különféle magvakat gyűjteni és e célra alkalmas dobozokban szintén a tanulókkal gyűjtetni, más-más mennyiségben elraktározni. Így pl. babot, borsót, kukoricát egyenként megolvastatjuk és a számfogalmak és számképek szemléltetésénél, a számképek gyakorlásánál és alkalmaztatási feladataihoz felhasználjuk.

Ilyen módon a tanulókat a gazdálkodásra, takarékosagra és munkálkodásra is serkentjük. És ezzel felelősséget bennük a szerzési ösztönt és megtanítjuk a töké fontosságát is.

A hasonló címen megjelent és hivatkozott cikk értelmében nem teljesíthettem a felhívó kívánságát, mert képek hiányában ez nem áll módomban. Egyedüli célom volt szerény tapasztalatomat a számtan-tanítás megkönnyítésére felajánlani.

Erkölcsei nevelés és a család.

Irta: *Kircz Ist. án.*

Általános a panasz, hogy rossz a világ és rosszak az emberek.

A család az iskolát és az iskola a családot okozza ezért a bajért. Pedig ha a bajt kutatva és az Ariadne fonalán tovább haladva, a baj igazi okát akarjuk megtalálni, akkor bizonyára nevelési rendszerünk alapelveihez jutunk. Mert ott van a baj eredete, kezdete és főtészke, mint a filloxerás szőlőtökénél, hol nem a fürtön, nem a leveleken, nem a venyigén, sem a tökén, hanem a gyökéren van a baj.

A vallás és erkölcs csak túrt. Az ethikai nevelés túlhaladott álláspont. A fő az intellektuális nevelés. Képzett embereket nevelni, kik az étellel való harcot sikeresen meg tudják állani, az a főcél.

Hogy az emberek jellemesek-e, erkölcsösek és vallásosak-e, azzal vajmi keveset törődnek. Csak a világi törvényekkel ne jöjjenek összeütközésbe, ez a fő. Hogy az Istennel milyen viszonyban vannak, az az ő dolguk.

És hogy eme egyoldalú cél elééréssék, az iskola annyi tudományközléssel lesz megterhelve, hogy a nevelésre vajmi kevés idő jut.

De a szülői ház sem ér rá nevelni, mert az élet fönntartásához és annak minél kellemesebbé való tevéséhez szükséges dolgok beszerzése fölemészti fizikai idejét és erejét egyaránt és azért gyermekeinek nevelése alul mintegy földoldva érzi magát, mert tulajdonképpen — az ő nézetük szerint — ez az iskola földadata.

Pedig itt nagy tévedés forog fönn, mert a kedély és jellem művelése és fejlesztése elsősorban a családnak kardinális feladata. Azonkívül az *erkölcsei* és pedig *keresztény erkölcsei* nevelésnek alapozása és növelése, első és főkötelessége a családnak. Azt mondja Merth Bernát «Die kulturellen Grundlagen und Ziele der christlichen Lehrer-Organisation» című művében: «Die natürliche Ethik ist blosses Denken über sittliches Leben, die religiöse Ethik enthält auch den Antrieb dazu, sie ist selbst sittliches Leben».

Igaz, hogy az iskolának is nevelői feladata van,

de az inkább terelésében segítségére fűcélját.

Azért eg sőt, ép ol nevelés föl

Mindkét való nevel

A család iskolának nalmait is nem tudha támogatassa.

Ha e ké van feladat sen végzi i

De az él mondani: míg az isko

tulterheli ethikai ol

elő azután melynek n

Tudnak gokról bes nincsen ne

nincsen sz lelkesedni sem hazá

eszméert, azok után

nak, csak nak. Ebből kulminál

legfőbb él Pedig m

akkor, am gyermekek

tereli és reá rótt ké

tos lelkiön édes gyer

ad, amit között ser

Olyan bocsát ren

ha nem is vihart áll

Istenben (I. könyv

Mert os ifjúság be

Azért a gyermekei nevelni

~~~~~

Gyerm A husv

a Magyar éves fenná

tegye nyil hogy ez a sikerült, h

de az inkább a családi nevelésnek helyes útra való terelésében, annak igazításában, támogatásában, segítségében — úgyszólván kiegészítésében találja focióját.

Azért egyedül az iskolára bízni a gyermek nevelését, ép oly elhibázott volna, mintha az iskola a nevelés földata alul ki akarná magát vonni.

Mindkét dolog téves volna és csakis a karöltve való nevelés a helyes.

A családnak főfeladata az ethikai nevelés, míg az iskolának e mellett az intellektuális nevelés kivánalmait is teljesítenie kell, mert ezt a család ellátni nem tudhatja. Ezért az egyik a másikat hathatósan támogatassa.

Ha e két tényező — család és iskola — tisztában van feladatával és azt minden irányban lelkiismeretesen végzi is, akkor az eredmény is kedvező lesz.

De az élet tapasztalata igen sokszor, sőt azt lehet mondani: legtöbbször az ellenkezőjét mutatja. Mert míg az iskola az intellektuális neveléssel úgyszólván tulterheli a gyermeket, addig a család a nevelés ethikai oldalával vajmi keveset törődik és így all elő azután az a nevelési ferdeség és egyoldalúság, melynek naponta tanui vagyunk.

Tudnak az emberek mindenféle tudományos dolgokról beszélni, de nincsen szívük, nincsen kedélyük, nincsen nemesebb érzésük, nincsen idealizmusuk, nincsen szeretetük, nincsen erkölcsük. Nem tudnak lelkesedni sem Isten, sem vallás, sem felebarátért sem hazáért, sem semmiféle magasztos és nemes eszméért, csak prózai dolgok iránt van érzékük, csak azok után törtétnék, csak élvezetek után hajhásznak, csak pénz, pénz és megint pénz után vadásznak. Ebben központosul minden törekvésük, ebben kulminál minden vágyuk, ennek birtokába juthatni legfőbb életcéljuk.

Pedig milyen hálás és szép feladat jut a szülőnek akkor, amikor megijuhodott saját énjének, édes gyermekének lelki és testi nevelését jó irányba tereli és azt fejleszti, mert ezzel nemcsak Isten által reá rótt kötelességét teljesíti és önmagának magasztos lelkiörömet szerez, hanem ezen cselekedetével édes gyermekének megfizethetlen lelki kincset is ad, amit soha az életben, bármiféle körülmények között sem veszíthet el.

Olyan erkölcsi tőkét biztosít gyermekének és bocsát rendelkezésére, mely őt minden baj ellen — ha nem is óv meg — de megvéd, megvérté. «Vészt, vihart állhat, elméjét hab nem hányja, békesége Istenben meg nem rendül» — mint Kempis mondja. (I. könyv 3. p.)

Mert ősrégi igazság az, hogy a gyermek illetve az ifjúság benyomásai legtartósabbak.

Azért a családnak fő- és legfontosabb kötelessége gyermekeit erkölcsösen és pedig vallás-erkölcsösen nevelni

Gyermektanulmányi kongresszus és kiállítás.

A husvétii szünidő két napját foglalta le magának a Magyar Gyermektanulmányi Társaság, hogy tízéves fennállásának emlékét méltó ünneplés keretében tegye nyilvánvalóvá. És már eleve konstatálhatjuk, hogy ez a törekvése minden tekintetben oly fényesen sikerült, hogy nemesak hazánk határain belül, de az

egész művelt világon olyan elismerés és méltánylá kíséri, aminőben magyar intézménynek alig volt még része. Nem is esoda. Hiszen nincs becsebb, viálsabb nemzetközi érték, mint a gyermek, bármínó korban, szellemi fokon vagy erkölcsi érték szerint osztályozzuk is.

És a magyar pedagógia szempontjából külön is kell üdvözölnünk ezt a magasnívójú kulturegyesületet azért a nálunk még idegenkedve fogadott törekvéseért, hogy az ország mindennemű és rangú paedagógusát egyesíteni akarja a közös munkában, melynek zászlajára csak ezt az egy rövidke szót írja: a gyermek. Mennyire hiányzott ez eddig! És mennyire ohajtánók, hogy megvalósuljon!

A kongresszusról egyébként alábbi tudósításunk számol be:

A kongresszust, melyet hétfőn éskeddentartottak, vasárnap ünnepi közgyűlés előzte meg gróf Teleki Sándor elnöklése mellett, melyen körülbelül négyszáz tag jelent meg, kik emelkedett hangulatban ünnepeleék meg a társulat tízéves fennállásának ünnepeét és lelkes óvációban részesítettek a magyar gyermektanulmányozás vezérét, Nagy László igazgatót, akit gyönyörű emlékkönyvvel leptek meg.

Az elnök lelkes megnyitója után Ballay Károly titkár terjesztette elő a tízévi eredményekben gazdag működésre szóló visszapillantást. Majd megválasztották a társulat tisztkarát. Elnök gróf Teleki Sándor. Elnöktársak dr. Balogh Jenő igazságügyminiszter, dr. Búrczy István polgármester, dr. Naray-Szabó Sándor államtitkár dr. Ranschburg Pál egyetemi tanár. Ügyvivő alelnök Nagy László tanítóképzőintézeti igazgató.

A kiállítást vasárnap délután 1 órakor nyitották meg a következő csoportokkal:

I. csoport. A kísérleti eszközök és eredmények. E csoportban voltak a lélektani kísérletezésre szolgáló eszközök láthatók. Ugyane csoportban foglaltak helyet a kísérleti lélektani kutatók eredményei.

II. csoport. A tanulók orvosi vizsgálatára vonatkozó eszközök kiállítása. Az iskolaorvosi eszközök kiállítása. Az iskolaorvosi eszközök-, vizsgálatok- s eredményeknek tanulságos bemutatása volt a feladat.

III. csoport. Gyermekegészségügyi kiállítás. E csoport szemléltette a gyermek testi fogyatkozásainak, betegségeinek és halálzásának mérvét, okait s az ellenük való védekezést.

IV. csoport. Az alkotómunka alkalmazásainak módja és eredményeinek bemutatása. E csoportban az egész országból összegyűjtve voltak láthatók a gyermek alkotótevékenységének felhasználásával készült gyermekmunkák. Didaktikai okokból külön a kisdedóvót érdeklő anyag s külön az iskolával vonatkozásban levő dolgok.

V. csoport. A gyermekirodalmi termékek és képeskönyvek bemutatása. E csoportot érdekessé és tanulságossá tette azoknak a könyveknek a jegyzéke, amelyeket a tanulók legszívesebben s legtöbbször olvasnak.

VI. csoport. A modern nevelőiskolák bemutatása. A hazai kerti és erdei iskolák s lehetőleg néhány külföldi modern iskola minél többoldalú szemléltetése képekben, tantervekben, taneszközökben s gyermekmunkákban.

VII. csoport. A Gyermektanulmányi Múzeum gyűjteményei.

Magáról e kiállításról is rendkívül sokat lehetne írunk, mintahogy meg is érdemelné, de helyszüke miatt nem tehetjük. Majd még visszatérünk rá alkalomadtán.

I. nap.

A gyermek-magyar tanulmányozói hétfőn délelőtt gyűltek először kongresszusra a székesfővárosi Pedagógiai Szemináriumban. Több mint ötszáz, neveléssel foglalkozó nő és férfi jelent meg. A kormányt *Jankovich Béla* dr. kultuszminiszter államtitkárságával, *Náray-Szabó* Sándorral képviselte. Ott volt *Rickl* Gyula államtitkár, *Ruffy* Pál és *Giesswein S.*, *Guszvenitz V.*, *Ember K.*, *Dreiszigler F.*, *Bertalan V.*, *Káth J.*, *Goller K.* stb.

Nagy László, az előkészítő-bizottság elnöke, üdvözölte a kongresszust, melyben részvételre négyszázhetven tag jelentkezett. Javaslatára védnökök lettek *Jankovich Béla* kultuszminiszter, gróf *Zichy* János volt kultuszminiszter és *Balogh* Jenő igazságügy-miniszter. Elnök lett gróf *Teleki* Sándor és alelnök *Nagy* László tanítóképzőigazgató.

Teleki Sándor gróf üdvözölte a megjelenteket és megnyitotta a kongresszust. Beszédében kiterjeszkedett arra, hogy a gyermekekkel foglalkozók mind belátták, hogy a nevelésnek a gyermek ismeretére kell támaszkodnia. Az iskolákat úgy kell átalakítani, mint az élet megkívánja és ne a gyermeket alkalmazzuk az iskolához, hanem az iskolát a gyermekhez. Üdvözölte ezután a kongresszuson megjelent kultuszminisztert.

Következett *Angyal* Pál «Gyermektanulmány és igazságszolgáltatás» címen tartott előadása. Szerinte a gyermek az igazságszolgáltatással viszonyba kerülhet 1. mint igazságkereső, 2. mint az igazságszolgáltatás eszköze és 3. mint az igazságszolgáltatás tárgya. Gyermektanulmányra az első esetben nincs szükség, mert itt a gyermek nem egyéniségével, hanem csak jogaival szerepel. A második viszonylatban már szükség van arra, hogy a gyermek lelkehez férközzünk, mert így értékelhető csak pl. a gyermek tanuvallo-mása.

De legszükségesebb a gyermektanulmány a harmadik esetben, midőn azt akarjuk elérni, hogy a büntetett gyermek a társadalom hasznos tagjává alakuljon át. Nemcsak a fiataloké a bírójának kell tájékozottnak lenni a gyermek lelki világában, hanem a törvényhozónak is.

Az előadáshoz *Ranschburg* Pál szolt hozzá, aki javaslatot terjesztett elő arra vonatkozóan, hogy az egyetem jogi fakultásán a rendes tárgyak közé a gyermektanulmányozást is vegyék föl. A kongresszus a javaslatot egyhangúan elfogadta.

Nemes Lipót a nagyvárosi kültelki gyermekek részére internátus felállítását javasolta. A kongresszus ezt a javaslatot *Ranschburg* Pál pótlójavaslatával együtt fogadta el.

Lechner Károly dr. egyetemi tanár Kolozsvárról, «Gyermektanulmány és orvostudomány» címen tartott előadást, melyben az orvosokat buzdította a gyermektanulmányozás ügyének felkarolására. Az előadás nagy tetszést aratott és a javaslatot egyhangúlag elfogadták.

Edelmann Menyhért dr., a nagyváradi gyermekmenedékhely igazgató-főorvosa a gyermektanulmány és a gyermekvédelem kapcsolatáról tartott előadást. Az előadás kapcsán támadt hosszabb vita befejeztével a kongresszus az előadói javaslatához hozzájárult.

Weszelý Ödön, egyetemi tanár, a Pedagógiai Szeminárium igazgatójának «A gyermektanulmány és pedagógia» c. értekezését *Nagy* László olvasta föl. *Weszelý* Ödön az egyetemen a gyermektanulmány és

kísérleti pedagógia számára tanszék felállítását óhajtja és e célból fölrat intézését kéri a kultuszminisztertől. A javaslatot elfogadták.

Hétfőn délután *Mosdóssy* Imre székesfővárosi kir. tanfelügyelő elnöklésével folytatta tanácskozását a kongresszus. Első előadó *Domonkos* Lászlóné polgári iskolai tanárnő volt, aki az alkotómunka lélektanáról tartott előadást. Javaslatát néhány hozzászólás után elfogadták.

Guttenberg Pál igazgató az alkotómunkáról és a társadalomról szökött. Előadásában új tevékenységi irányokra mutat.

Urhegyi Lajos tanár is gyakorlati eljárásokat ajánl és az egységes iskolai tantárgyak keretében lévő gyakorlati munka kiemeléséről szökött. Gyermekrajzokat mutatott be, amelyek a történelem és természetrajz körében szemléltetik a gyermekek gondolkozásmódját és az új irány hasznos voltát. Több hozzászólás után a javaslatot elfogadták.

II. nap.

Az Országos Gyermektanulmányi Kongresszus második napján első előadó *Ballay* Károly volt, ki a gyermek alaki foglalkoztatásáról beszélt. Hangsúlyozta a kisded ösztönszerű foglalkoztatásának szükségességét mese és játék keretében. *Bardocz* Pál fővárosi szakfelügyelő kiegészítette az előadó javaslatait azzal, hogy a Gyermektanulmányi Társaság vállaljon munkaközösséget a Kisdednevelők Országos Egyesületével. Dr. *Ranschburg* Pál a tapasztalati és kísérleti lélektan alapján kiképzett kisdedóvóképzőtanárokat kíván.

A második előadó *Gockler* Lajos felső kereskedelmi iskolai tanár volt. Tétele: Az egyéni oktatás rendszerei az iskolában. Ismerteti az egyéni oktatási rendszerek történeti kifejlődését, kutatta az okokat, melyek ezek kifejlődéséhez vezettek. Felsorolta a módokat ennek hazánkban való keresztüvitelére. A felszólalások során *Hegedüs* Lajos igazgató a nyomorék gyermekek iskoláztatásáról, *Vitos* Jánosné a mélyítőoktatásról, *Eötvös* K. Lajos nyugalmazott tanfelügyelő a tanyai népiskolák külön tantervéről, gróf *Teleki* Sándor elnök a túlszűfolttság megszüntetéséről, *Büchler* Hugó nagybecskereki tanító az osztályismétlés helyett a tantárgyismétlésről érvelt.

Dr. *Imre* Sándor a tanulók osztályozásáról értekezett. Több hozzászólás után a kongresszus kimondta, hogy ebben a kérdésben nem óhajt dönten.

Dr. *Juba* Adolf a tanulók orvosi vizsgálatáról értekezett.

Dr. *Vértés* O. József «Az ideges gyermekek iskolái» c. tartott előadást.

Laszlik Ernő «Egyéni jellemlapok az iskolában» címmel tartott előadást.

A kongresszus fontosnak tartja a jellemlapok vezetését, de kötelezővé tételét nem határozta el. A jellemlapok kérdését tanulmányozás végett átutalja a Gyermektanulmányi Társasághoz.

Szász Irén olvasott fel ezután a gyermek erkölcséletéről.

Dr. *Nógrády* László a gyermektanulmányozásról és a gyermekirodalomról tartott előadást, amelyhez többen hozzászököttak.

Dr. *Dósainé-Révész* Margit (Budapest) az erkölcsileg züllött gyermekek érdekében a következő teendőket ajánlotta:

1. Azoknál a gyermekeknél, akiknek erkölcsi, érzelmi élete fogyatékos, a testi élet ápolását, a szel-

lemi élet fejlesztését kell célozni a gyógypedagógia eszközeivel.

2. Akiket szellemük nyugtalansága vezet bűnre, azokat a kísérleti lélektan, a pszichoanalízis módszereivel kell gyógyítani.

Dr. Kármán Elemér (Erzsébetfalva) «A gyermek züllöttségének külső okai» című előadása következett ezután, mire a kongresszus ezzel bevégezte tanácskozásait.

Végül gróf Teleki Sándor elnök lendületes szavakkal bezárta a nagyszerű kongresszust.

A liturgikus zene és az egyházi népének.

Irtta: D. Gy.

Közel tíz esztendeje annak, hogy X. Pius I. Nagy Szt. Gergely pápa XIII. százados jubileuma alkalmával kiadta «Motu proprio»-ját az egyházi zene reformjára vonatkozólag. Azóta már egy rögs évtized mulott el, s ha ezen idő alatt végigtekintünk egyházzenei életünkön, bizony az időhöz képest nagyon kevés haladást veszünk észre. Igaz, hogy nincs Witt Ferencünk, ki Németországban valóságos harccal tudta keresztülvinni az egyházzenei reformot, de ez a mi helyzetünkben nem is volt lehetséges.*

Azonban nekünk is vannak lángbuzgalmú papjaink, kántoraink és kántorjelöltjeink, akikben csak föl kell rázni a szunnyadó buzgalmat, s megindul azután rohanó léptekben az e téren való szent mozgalom.

Sokak előtt probléma ez, s egyszerű lebecsüléssel, vagy különféle fondorkodással akarják tőle megtagadni a létjogosultságot. Sokan üres, száraz melódiájúnak tartják a gregorián korálist, mert nem ismerik, többen meg elismerik ugyan ezen ének művészi voltát, de azt tartják, kiszorítja a gyönyörű népéneket. Ezen alkalommal csupán az utóbbiaknak akarunk feleletet adni s rávilágítani arra, vajjon csakugyan el akarja-e törölni szentséges Atyánk a népénekeket és ezek helyett folyton és mindenütt csak «Kyrie»-ket énekeltetni. Rámutatunk aztán arra is, hogy mily viszonyban van a liturgikus zene az egyházi énekkel, s hol és mikor alkalmas az egyik, hol és mikor a másik; fejlődött-e az egyik a másik kárára, s vajjon igaz-e, hogy a liturgikus zene a népének hátráltatására szolgál.**

Tudjuk, sőt látjuk, érezzük, hogy mióta szentséges Atyánk Szt. Péter örökébe lépett, rohamosan fejlődött világszerte a vallásos élet. Csak egy kiváló cselekedetére, az 1905. dec 20-án kelt és a gyakori szt. áldozásra vonatkozó rendeletére utalunk; s ha meggondoljuk, mi volt azelőtt, s mi történt e decretumának kiadása után, önkéntelenül föl kell kiáltanunk: Isten sugallta ezt! És a szent Atya, kinek szentségét az Ur több, nem mindenki előtt ismeretes csodával bizonyította, örömteljes mosolyát látja, mint működik Isten keze; s erre az ő igénytelen személyisége, de Krisztusnak szentséges helytartója választatott ki.

Minden munkájából a végtelen szeretet sugara árad ki, minden embert üdvözíteni akar, s erre leghatalmasabb eszköz: «Mindent megújítani Krisztusban».

* V. ö. Járosy Dezső: A sajtó és az egyházi zene c. az Egyházi Közlöny jubileumi száma 36. old.

** Megjegyzem, hogy a liturgikus énekhez nemcsak a gregorián korális tartozik, hanem a Palesztrinasi, azaz a polifon (többszólamú) korális és a modern figurális egyházi zene is, amennyiben az utóbbi megfelel az egyházas szellemnek.

Ezen cél lebegett X. Pius szemei előtt, midőn 1903. nov. 22-én kiadta ismeretes «Motu proprio»-ját.

Hát voltaképen mit is akart ezzel X. Pius? Nézzünk csak szét a nagyvilágban. Mindenfelől az ellenség fálánkszai tódulnak egyházunkra. Minden egyházi intézkedést kritizálnak, ha értenek hozzá, ha nem. S ha rájuk hallgatnánk, bizonyosan rövid idő alatt minden egyházas jelleget eltüntetnének. Innen van, hogy azok, kik pl. a szent áldozást semmire sem becsülik, az erre való pápai rendeletet mégis megbírálják s pl. azt mondják: «Nem való még oly kicsi gyermekeknek a szent áldozás, az Oltáriszentség», bár nem sokkal előbb még egyáltalán nem is ismertek ők szentséget.*

Igy van ez az egyházi énekkel is.

De térjünk a tárgyra. A korális reformra vonatkozó «Motu proprio» parancsa ez: «A régi hagyományos gregorián éneket széles körben kell visszaállítani az istentisztelet terén. Tehát ünnepélyes szertartások alkalmával nem szabad a nép nyelvén énekelni. Liturgikus szöveget kell énekelni a nagymiséken, de nem tiltja meg a «Motu proprio» a népéneket a kismiséken és más népies ájtatosságokon.**

Ebből látható, hogy szentséges atyánknak esze ágában sem volt a népének kiirtása. Mindenki tudja, aki csak keveset is foglalkozott az egyházi zenével, hogy az egyház egysége kapcsolatban van a liturgikus zenével. A véleményeltérések mindenkor hátráltatták az egyházas élet fejlődését s ha valaki épen ezért a korális eltörlését akarná, ez annyit jelentene, mint egy rettenetes harcot fölkavarni az egyház kebelében. Ezt akarta megelőzni X. Pius.

De ne gondolja senki sem — ha szabad így kifejezni magamat — mintha pillanat alatt pattant volna ez ki szent Atyánk fejéből. Hiszen maga a trienti zsinat, mely annyi üdvös intézkedést hozott, a korál-reform terén is korszakalkotó volt. De az operaizmus rettenetes hatása alatt lassankint kivetkezett a gregorián korális sajátos zenei mivoltából; s ez csak tanulságos példa arra nézve, milyen romboló hatást okoz a világi zene, ha az egyházba belekontrahódik.

De vajjon szabad-e a gregoriánt behozni a népének rovására? Erre az a feleletünk, hogy mindjárt a kérdés is helytelen. A korális ugyanis egyedül ünnepies alkalmakkor adható elő, tehát vasár- és ünnepnapon is csak a nagymise alatt; ennek következtében szó sem lehet arról, hogy egyetlen népéneket is el kellene vetnünk a korális kedvéért, de igenis meg kell ezt tennünk sok darab erkölcsi tartalma és cikornyoszerű melódiája miatt.

Valóban nem furcsa dolog volna-e az, ha pl. szentbeszéd előtt a korál-könyvből recitálnának valamit? Természetesen az, mert nem volna meg a két cselekvény között a harmonia. És vajjon az is nem furcsa-e, hogy miután fölhangzott a pap ajkán a «Gloria in excelsis deo», egyszerre mintegy diszharmonikus módon felel rá a nép magyar vagy német énekkel. Amint különös dolognak látjuk a korálist a prédikáció előtt, ép úgy kell gondolkodnunk az előbb említett esetről is. Mivel a liturgikus ének az ünnepélyes istentiszteletnek bizonyos része, ebből következik egyszersmind az is, hogy az istentisztelet latin nyelvűnek kell lenni. A liturgikus éneknek is latin nyelvűnek kell lenni. Van ezután alkalom és idő böven, mikor a nép

* Tessék elolvasni a pápai rendelet kiadása idejében megjelent egyházelenes lapokat. Pl. a P. H.-t.

** L. Dr. Gere Gábor: A liturgia nyelve. Pécs 1911.

«Essai d'éducation nationale» c. munkáját, mióta az európai nemzetek önmagukra eszméltek és a nemzeti állam kiépítésében és lehető megerősítésében ismerték fel legéletbevágóbb feladatukat, a nevelés is a nemzeti eszme vágányára terelődött. A köztudatban egyre mélyebb gyökereket ver az a felfogás, hogy minden ember bizonyos közösség, a nemzet tagjaul születik s a nemzetnek, illetve konkrét megtestesülésének, a nemzeti államnak elvitathatatlan joga leendő polgárai nevelését úgy irányítani, ahogyan céljainak és érdekeinek legjobban megfelel. A nemzeti eszme szédítő arányú politikai és irodalmi hódításaival párhuzamosan axiomává lesz a pedagógiában is, hogy az iskolának az általános emberről nevelésén kívül legfőbb feladata fejleszteni és világos öntudattá fokozni mindent, amit a nemzeti sajtóság névvel szoktunk illetni.

De mint rendszeren történni szokott, csakhamar akadnak nagyszámmal, akik véletlenszerűen csapnak át, akadnak túlzók, akik a magában véve szép és tiszteletreméltó gondolatot eltorzítják. Oltár helyett bálványt faragnak s a bálványnek áldozatul dobnak mindent, ami a nemzeti nevelésről alkotott fonák felfogásokkal ellenkezik. Állami monopóliummá akarják tenni az egész iskolaügyet, mintha hasznavehető állampolgárok nevelése volna az egyetlen számottevő pedagógiai cél s a nemzetével szemben tartozó kötelességekkel teljesen kimerülne az ember fogalma. E szertelen túlzás akkor lesz általánossá, mikor a XVIII. század felvilágosodásának szellemi örököse, a *liberalizmus* is a *nacionalizmus* tetszetős köpenyében burkolódik és a nemzeti nevelés zászlója alatt folytatja korábban megindított küzdelmét a nevelés addig legfőbb irányítója, az egyház ellen. Hamis jelszavaival és a mind nagyobb jelentőségre jutó napi sajtó ügyes felhasználásával sikerül elhítenie a kritikátlan, de nemzeti-ségükre fölötté féltékeny tömegekkel, hogy az egyház befolyása alatt álló nevelés akadály a nemzeti eszme szabad érvényesülésének, mivel egy nemzet korlátokat nem ismerő világvallás érdekeit szolgálja és részekre, felekezetekre darabolja a nyelvi és kulturális közösségben élő nemzettestet. Támadásának súlyát csak növeli, hogy mindjárt kezdetben hatalmas szövetségesre talál az internacionalista radikalizmusban, mely viszont a korszellem és a divatos természettudományos világnézet szempontjából támadja és helyezgi elmaradottnak a kor színvonalát föl nem értőnek a hitvallásos iskolák nevelő munkáját. Így a nemzeti nevelés gondolata, mely eredetileg a nevelői tevékenység gazdagabbá és életteljesebbé tételét célozta, idegen, vele semmiképpen össze nem függő eszmék belevegyítése következtében kiinduló pontjává lesz egy olyan pedagógiai irányzatnak, mely mind határozottabban a hitvallásos iskolák, sőt a vallásoktatás ellen irányuló harccá éleződik ki. A harc végighuzódik az egész XIX. századon; folyik ma is, talán még elkeseredettebben, mint valaha. Legfeljebb annyit változott, hogy a radikális eszmék, az egyházellenes tendenciák manapság jobban előtérbe nyomulnak és kevésbé érzik szükségét, hogy minduntalan a nacionalizmus bűvös erejű palástjába rejtőzzenek; de egészében véve ugyanaz a jellege. A hitvallásos nevelés ellenségei ma is a nemzeti érdekre való hivatkozást használják leghatásosabb érvnek, mikor az érzelmi és nem belátása szerint cselekvő tömegeket akarják megnyerni eszméiknek. Az egyház,

mint nevelő intézmény ellen intézett támadásaiknak és az államosító törekvéseknek ma is a nemzeti és felekezeti nevelés között mesterségesen kielezett ellentét a legerősebb fegyvere.

A nemzeti nevelés tiszteletre méltó eszméjének e napról-napra történő profanizálása tőle távol eső célok leplezgetésére indította a straszburgi egyetem ismert nevű történettanárát, hogy újra revízió alá vegye a felekezeti iskolához való viszonyát. A «*Nationale Erziehung und konfessionelle Schule*» eredetileg felolvasásnak készült a «*Katholischer Lehrverband des Deutschen Reichs*» számára, de messze kiemelkedik az átlagfelolvasások közül és valóságos monografiává bővül, melynek szolid, tudományos felépítését nagyszámú, helyenként kis értekezésekkel taguló jegyzetei eléggé bizonyítják. Növeli értékét, hogy a történetíró szerző tárgyat elsősorban mint történeti kérdést kezeli; különös gondot fordít a történeti háttér részletes megfestésére s azon politikai, közgazdasági és szociális eszmeáramlatok feltűnésére, melyek pedagógiai reflexe a hitvallásos és nemzeti nevelés harcában tükröződik vissza. Állításainak igazolására nagy számban vonultatja fel a régebbi és újabb, sőt a legújabb pedagógiai irodalom nevesebb képviselőit, rendszeren az ő szavaikhoz fűzi saját, legtöbbször találó és eszmélkedésre készítő fejtegetéseit. Hogy első sorban Németország és mellette főleg Franciaország viszonyaira van tekintettel, semmit sem von le művének a mi szempontunkból vett érdekességéből, mert hiszen nálunk is ugyanazon törekvések állanak egymással szemben, ugyanazon erők mérkőznek, mint Németországban vagy Nyugat bármely más államában.

Az érdemes munka gondolatmenete a következőben összegezhető. Míg az elméleti pedagógiában az individuális és szociális nevelés egymáshoz való viszonya ma is vita tárgya, a gyakorlat régen eldöntötte, hogy mindkettő egyenlően fontos és nélkülözhetetlen. A nevelőnek tudatosan oda kell hatnia, hogy jellemes *egyén*et neveljen a *társadalom* számára. Mert az egyén csak mint a társadalom tagja, sejtje létezik és viszont a társadalom csak mint az egyedek óriási komplexuma képzelhető el. A társadalom létét csak úgy biztosíthatja, ha természetesen gondoskodik a fennmaradásához szükséges szociális erők és kulturális értékek átszarmaztatásáról a következő nemzedékekre, melyek a szakadatlan láncolatban földülő egyedekből állanak elő, illetve gondoskodik az átszarmaztatást zavartalanul eszközölő intézményekről. A társadalomban állandóan meg is van az erre irányuló törekvés. De a primitív művelődés fokán kevésbé tűnik szembe, mert jelentékeny részben átháramlik a társadalmi együttélés alapsejtjére, a családra. A kultúra haladásával azonban a szellemi, politikai, gazdasági és szociális fejlődés oly nagy arányokat ölt, az egyének e fejlődés eredményeihez való viszonya oly sokoldalúvá lesz, hogy a különféle okok behatása folytán nevelő erejéből veszített és individualizáló tendenciákat öltött család egymagában elégtelenné válik a társadalom számára való előkészítésre. Előáll tehát annak szükségessége, hogy a társadalom a saját érdekében erélyesebben avatkozzék bele a nevelés kérdéseibe, nagyobb befolyást biztosítson magának céljai kitzetésében és eszközei megválasztásában, mint korábban tette. De ez nem jelent annyit, hogy a társadalomnak jogában áll a nevelés sarkalatos feladatait megmásítani vagy a család

nevelő szerepét teljesen kisajátítani magának, hanem csupán arra vonatkozik, hogy joga, sőt bizonyos fokig kötelessége a nevelés súlypontját az általános nevelési célok lehető megközelítése mellett a létezőket közelebből érintő művelődési anyagra helyezni.

A társadalomnak tehát kétségtelenül nagy köze van a neveléshez. Mivel pedig a nyugati történelmi fejlődés mai iránya mellett csak nemzeti alapon szervezett társadalmakról lehet szó, a nevelés irányításának joga feltétlenül megilleti a nemzeteket, illetve konkrét megtestesüléseket, a nemzeti államokat is. A túlzás ott kezdődik, amikor a nemzeti államok e jogát kizárólagosnak akarják feltüntetni; elfelejtik, hogy az ember az államon kívül tagja más autonóm társadalmi közösségeknek is — családnak és egyháznak, — melyek nem kevésbé fontos szerepet töltenek be s így nem kevesebb joggal bírnak a nevelés alapvető kérdéseinek eldöntésénél. Az iskola nem öncélú intézmény, nem is állami monopólium, hanem kisegítő eszköz, melyhez egyformán joga van minden autonóm, külön feladatokkal bíró társadalmi közösségnek, az államnak épp úgy, mint a családnak és az egyháznak. A család jogát nem is igen szokták kétségbevonni. De az egyház, már csak azon a címen is, hogy a család nevelő munkájának egyes folytatója és kiegészítője, épp oly mértékben »schul-interessent», mint a család. Mert a családban megkezdett vallási és erkölcsi nevelésnek, ha egész életre kiható meggyőződések forrása akar lenni, nem szabad megszakadnia az iskolában, nem helyettesíthető holmi »dogmátlan» vallásoktatással, általánosságba vesző erkölcsstannal. A család ilyen irányú munkájának folytatására és betetőzésére, mint a vallás igazságainak letéteményese és őre, egyedül az egyházzal hivatva, melyet ennélfogva az állammal egyenlő szabadság illet meg, hogy híveinek nevelését úgy irányítsa, ahogyan céljainak legjobban megfelel. Ez viszont feltételezi az egyház szellemében és intenciói szerint működő felekezeti iskolát, mert csak a felekezeti iskolában lehet szó egységes, a tanítás minden ízét átható vallásos szellemről. Csak a felekezeti iskola által nyújtott nevelésről áll teljes mértékben, hogy az *nicht bloß ein Menschendienst, sondern seinem innersten Zweck und Wesen nach ein Gottesdienst*. Az állam jogsértést követ el, túllépi hatáskörét, ha hatalmi eszközeit az egyház nevelői tevékenységének korlátozására használja. De árt önmagának is, mert a vallásos szellemű nevelés korlátozásával a tekintélyét, sőt létét biztosító tényezőket gyöngíti. A hivatása magaslatán álló felekezeti nevelés nemesak hogy nem ellenkezik a nemzeti nevelés ideáljával, — ne feledjük, hogy a nemzeti nevelés egyik legszebb apológiáját katolikus pedagógus, Dupanloup püspök írta — hanem ellenkezőleg kiegészíti azzal, hogy a minden nemzet fennmaradásához és naggyá lételeéhez okvetlenül szükséges szilárd, pozitív hitbeli meggyőződésből táplálkozó erkölcsi erők kifejlésztésére veti a fősúlyt. A felekezeti iskola ilyen irányú, jelentőségének méltatása legterjedelmesebb, egyúttal legszebb és leglelkesebben megírt fejezete Spahn munkájának.

Ezek a becses munka főbb gondolatai. Tárgyánál és tartalmánál fogva egyaránt megérdemli a figyelmes áttanulmányozást. A nemzeti nevelés hamis jelszavával megindított harc a felekezeti iskola, sőt hova-tovább a vallásoktatás ellen ma hevesebben foly, mint bármikor; nem ugyan a hivatásos pedagógusok körében, — hiszen még a patheisztii-

kus irányú Paulsen is mint a német népnevelés utolsó rózsaszáláról beszél a felekezeti iskoláról — hanem a közéletben és a napi politikában. Spahn műve gazdag arzenál; bőségesen szolgál megbízható fegyverrel a harchoz.

Egyháztörténelmi Emlékek a magyarországi hitújítás korából. V. kötet. 1548—1551. Budapest, 1912. Kiadja a Szent-István-Társulat Tud. és Irod. Osztálya.

A Szent-István-Társulat tudományos és irodalmi osztályának legbecesebb vállalata ismét gazdagodott egy kötettel. Négy év (1548—1551) egyháztörténelmi érdekű eseményeinek emlékei járulnak ismét ahhoz a gazdag anyaghoz, melyből egészen pontosan megszerkeszthető a magyarországi hitújítás első kísérleteinek, első térfoglalásának képe. Az első kötetek hosszabb időszakokról számítottak be, de minél jobban eltávolodunk a végzetes 1526. évtől, annál több ívet töltenek meg minden év emlékei; a hitújítás egyre jobban megveti lábát s a régi vallás mindenütt visszaszorul. Ennek az ötödik kötetnek negyven ívnyi közleménye már mindössze négy év eseményeiről számol be, igaz, hogy ebből a beszámolóból gazdagodik nem csak az egyháztörténelem, hanem a történelemnek és segédtudománynak minden ága.

Az ekkor már háromba darabolt Magyarországnak mindegyik részében más taktikát követtek a hitújítással szemben, de határozottan pártjára csak a török állott. Politikából tette, mert a protestáns magyarnak eggyel: a vallási ellentéttel több oka volt gyűlölni a királyt, mint a katolikusnak. Erdélyben is meg lett volna ehhez a hajlandóság, de élt még Martinuzzi György s az ő erélyes kormányzata megakadályozta a katolikusok minden üldözését. A királyi Magyarországnak most kezdett lábra állni az eddig csak támadott katholicizmus; Oláh Miklós egri püspöknek és cancellárnak valamint az 1548-iki rendeknek hitvédő buzgósága már biztatott némi eredménnyel.

Tartalmi ismertetést lehetetlen adnunk e gazdag kötetről, mert ez megkivánna 600-nál több oklevélnek kivonatolását, elégnek tartjuk annak a jelzését, hogy anyaga jó részt most került először napvilágra s így a historikusokra nézve kiaknázatlan bánya. Az anyag összehordásában a szerkesztőkön kívül — Karácsonyi János, Kokányi Ferenc, Lukács József — különösen Iványi Béla buzgólkodott; a kötetnek jelentékeny része tanuskodik fáradozásáról. S a szerkesztők és közlők fáradozását elismeréssel kell fogadnia a tudomány minden barátjának, mert e nagy mű nem a katolikusok vagy a protestánsok, hanem a tudomány számára készül. A tárgyalt időszak katolikus és protestáns eredetű kütfőit egyforma hűséggel közli, nem tesz különbséget a különböző irányoknak kedvező vagy kedvezőtlen akták között; olyan pártatlan publikáció, aminőt legtöbbször a semlegességet hirdető tudományos intézetek és vállalatok kiadványai között is hiába keresünk.

A kötet ára 20 korona, s hogy az egész mű megszerzését kisebb jövedelmű könyvtáraknak is lehetővé tegye, a Szent-István-Társulat az előző kötetek árát leszállította 10 koronára. Ez után az áldozatkészség után semmiféle katolikus intézet, papnövelde, középiskola nem védekezhetik többé, ha könyvtárából hiányzik a magyar egyháztörténelemnek ez a megbecsülhetetlen forrásgyűjteménye.

Antialkoholista folyóirat. A legélénkebben szerkesztett alkoholelleses folyóiratunknak, az «Alkoholizmus Ellen»-nek most jelent meg gazdag s változatos tartalommal a januáriusi száma, amelyet a szerkesztőség jórészt az iskolai alkoholelleses nap céljaira szentelt és a magyar tanítósnak ajánlott fel. Az iskolai alkoholelleses napon szavalható versek, párbeszéddek mellett több komoly cikk és gazdag rovatok: — «Jövőért» (ifjúsági), «Vasárnapért» (a korcsmák vasár- és ünnepnap, valamint a választások napja alatti 36 óras zárvarartása érdekében mozgalom hú tükre), «Innen-Onnen», «Mozgalmunk», «Irodalom» — teszik a lapot pártolásra érdemessé. Ádám Éva szerkesztésében állandó melléklete a lapnak a «Magyar Absztinens Nő», amelyben a legjobb magyar írónők neveivel találkozunk. A lap előfizetési ára évi 2 korona, a melléklettel 3 korona. Cím: «Alkoholizmus Ellen» Szerk. Gyergyószentmiklós. Mutatvány szám ingyen.

Alkoholelleses Almanach. Az ismert nevű írónő, Ádám Éva, a «Magyar Absztinens Nő» szerkesztőjének sajtó alá való rendezésében az ősszel egy hézagpótló munka fog megjelenni: «Alkoholelleses Almanach az iskolai alkoholelleses nap céljaira. Ezt a könyvet a tanítósnak általános örömmel fogja venni, mert az alkoholelleses nap rendezéséhez ez a könyv bőséges anyagot nyújtand. Lesznek benne alkoholelleses versek, párbeszéddek, szindarabok, ünnepi beszéddek, szóval minden, aminek csak a tanítói kar hasznát tudja venni az alkoholelleses nap rendezésénél. Azért figyelmeztetjük olvasóinkat, hogy erre a könyvre előjegyzés már most elfogadtatik. A könyv 1—3 koronánál semmi esetre sem lesz drágább. Előjegyzések egy levelező lapon a címre küldendők: «Alkoholizmus Ellen» folyóirat szerkesztősége, Gyergyószentmiklós.

HIREK.

Vasárnapért. A korcsmák, italmérések vasár- és ünnepnap, valamint a választások alatti 36 óras zárvarartása érdekében indított harc egyre nagyobb arányokat ölt hazánkban is. A Gyergyószentmiklós székeli «Alkoholelleses Szövetség» képviselőiben az ország több vármegyéjében népgyűléseket tartanak, amelyeken a nép minden alkalommal nagy lelkesedéssel és örömmel teszi magáévá az eszmet. Szabolcsmegyében, Dömötör György, Szepesmegyében Klein Ferenc, Csikvármegyében Szabó György fejtenek ki ez irányban lelkes agitációt. Valóban ideje volna, hogy ezen fontos kérdésben a törvényhozásunk is már egyszer állást foglaljon s törvénybe iktassa a korcsmák, italmérések vasár- és ünnepnap, valamint a választások napja alatti 36 óras zárvarartását. Valóságos áldás volna ez édes hazánkra. Azért támogassuk mindnyájan az «Alkoholelleses Szövetséget» nemes s hazafias aktiójában.

12.000 aláírás a korcsmák vasárnapi bezárásáért. A Gyergyószentmiklósan megjelenő «Alkoholizmus ellen» című folyóirat szerkesztősége minden előfizetőjének egy aláírási ivet küldött, hogy azokon aláírásokat gyűjtsenek a korcsmák vasár- és ünnepnap, valamint a választások napja alatti 36 óras zárvarartása érdekében. Az iveknek alig egy része gyűlhetett eddig be s máris 12.000 aláírás vár a memorandumra, amelyet az «Alkoholelleses Szövetség» alkalmas pillanatban a törvényhozás színe elé fog

juttatni. Aláírási iveket még mindig lehet kérni az «Alkoholizmus Ellen» folyóirat szerkesztőségétől. Posta Gyergyószentmiklós.

Jubiláló tanító-író. Galamb János nagykövesdi rk. tanító és kántor e hó 15-én töltötte be hírlapírói munkásságának első évtizedét. Kath. szellemű s hazafias versein kívül irt tanügyi s más közérdekű cikkeivel a tanító-írók kiválóbbjai közzé sorozható. Eleven s részletes tudósításaival egyes vidéki és fővárosi lapoknak tesz értékes hírszolgálatot. Krisztus egyházának rendületlen híve. Egészséges, tiszta eszmékkel telített légkörében önállóan, sziklakemény elvűséggel áll meg a «modern» világfelfogások lelkes s szívet rontó ostromaival szemben. Működése a kath. tanítósnak tekintélyét nagyban emeli, miért is ünneplésen érdemes mindannyiunk elismerésére és jókívánataira.

Tanítógyűlés. A «Nagyszombatvidéki Róm. Kath. Népevelők Egyesülete» központi bizottsága folyó évi március hó 27-én délelőtt 10 órakor Nagyszombatban a róm. kath. népiskolában tartja gyűlést. Tárgyak: 1. Csernoch János hercegprímás köszönő levele a hozzá intézett üdvözlő feliratért. 2. Jelentés az egyesület ügyeiről. (A fizetésrendezés sérelmei s az orvoslás módjai. A Pozsonyban létesítendő kath. tanítók-háza ügye stb.) 3. Az egyesület és körök munkatervezetének megállapítása. (A tanítók patronage tevékenysége. A magyar ifjúsági és népkönyvtárak hatása a nemzetiségi vidéken. Az internátusok a nevelés szolgálatában stb.) 4. Pályatettek kijelölése. 5. A közgyűlés tárgyai és előadói. 6. Az önszegélyző-alap alapszabálytervezetének megállapítása és az egyesületi vagyon e címen való tőkésítése. 7. Egyesületi elnök lemondása és intézkedés az elnöki állás betöltése felől. 8. Pénztár megvizsgálása. 9. A könyvtáros és könyvtári bizottság jelentése. 10. Indítványok. (Csak azon indítványok tárgyalhatók, amelyek a gyűlés előtt legalább 24 órával az elnöknel írásban bejelentettek.) Galánta, 1913. év március hó. Bocz Árpád az egyesület elnöke.

A SZERKESZTŐSÉG ÜZENETEI.

D. Gy. Kívánsága szerint intézkedtünk. — **S. P., M. K.** Életének 14-ik évét betöltötte, akkor felvehető. Rendesen a 18-ik életév a korhatár. — **A. V.** Mindenik iskola, habár egy iskolaszék alatt állanak is, külön vezet a törzskönyvet. A végbizonyítványt külön állítja ki hivatalból. Pecsettől is külön-külön ellátandók. — **F. Gy. 1.** Igen, a kertet bekeríttetni a fenntartó köteles. 2. Forduljon az egyházi főtanfelügyelőséghez és kérje intézkedését. 3. Az iskola számadásait az iskolaszék gondnoka köteles vezetni. Ha ezt szívességből elvégzi, ezt a gondnoknak teljesíti. — **T. F.** Állítólag e hó 19-én történt a húzás. A kihuzott számokat még nem tették közzé. — **P. G.** Belép a II. oszt. III. fokozatába, 2000 kor. törzsfizetése lesz. — **Cs. F.** Küldje be kérvényét az iskolaszéki elnök útján a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz. A kir. tanfelügyelőség említett értesítéséről a rendelet nem szól. — **M. F.** Ügyének elintézését sürgetni fogom. **25 éves kántortanító.** Nevét is aláírhatta volna bátran a levélnek, legalább felvilágosítást nyert volna sok oly igazságról, amiknek ismeretével teljesen más véleményre itélkeznek. Az elnökség emberfeletti munkát fejtett ki. Hogy az adott viszonyok között nem mindenben sikerült a jogos eredményt kivívni, azt a főrendiházi tárgyalások során az egyház főpásztorai is kifejtették és nehézményezték. — **B. Gy.** Köszönet az elismerő sorokért; — mi csak kötelességünket teljesítjük, midőn mindent elkövetünk, hogy a kath. iskolákat megvédjük és a tanítók jogos kívánságait győzelemre segítsük.

PÁLYÁZATI HIRDETÉSEK

A nmélt. püspöki kar határozata **kötelezőnek** nyilvánította a katolikus népoktatási intézetek pályázatainak a «Népnevelő»-ben való közzétételét.

KIADÓHIVATAL:
Szent-István-Társulat Budapest.
A KIADÓHIVATAL FŐNÖKE:
LOVÁSZY DEZSŐ.

Pályázati hirdetések minden egyes szávanak egyszeri közlése 6 fillér. Csakis azon pályázatok közöltnének, melyeknek díja **előre** lefizettetett.

A lapot kérjük gondosan megőrizni. Pótlásokat számonként 30 fillér ellenében teljesítünk. Csakis azt a pályázatot közöljük, melyért a pénzt péntek délig megkapjuk.

Esztergomi érseki megye.

A jászfalui (Komárom m.) róm. kath. népiskolánál megüresedett férfitanítói állásra *április 3-ig* pályázat hirdetettik. Javadalma: államsegéllyel 1000 kor., egy szoba és kerttel. Kérvények az iskolaszék címére küldendők. 380 1—2

Alsóbótfalu (Nyitra m.) róm. kath. iskolaszéke távozás folytán üresedésben levő kántortanítói állásra pályázatot hirdet. Javadalma: új lakás, 2 padlózott szoba, konyha, kamra, istálló; 2 hold 45 ööl szántó, haszonbér 59 kor.; 111 ööl kert; 1 hold 532 ööl legelő, haszonbér 12 kor.; 6 szekér ága; 682 kor. államsegély; templompénztárból 16:10 kor.; stóla 12 kor.; collecta 10 kor.; vallásalap 158:76 kor.; hitközségtől 12 p. m. rozs, 40 kor. készpénz; tannyelv magyar-tót. Kötelesege hatosztályú iskola vezetése, kántori teendők teljesítése. Okleveles kántortanítók pályázatukat *április 7-ig* nyújtják be az iskolaszék címére. Az állomást a megválasztott köteles azonnal elfoglalni. 378 1—1

A fűri (Komárom m.) róm. kath. iskolaszék osztálytanítói állásra *márc. 30-ig* pályázatot hirdet. Javadalom: 650 kor. készpénz, alapítványból, többi államsegély; 1 bútorozott szoba; 20 kor. kerttelmenny helyett fűtésre szükséges aprózott tüzező. Kántorságban és ismétlőben helyettesít. Választás márc. 31-én. 384 1—1

Az alsópályóitai (Hont m.) róm. kath. kántortanítói állásra pályázat hirdetettik. Javadalma: lakás 2 szoba, konyha, kamra, istálló, pince és sertésöl, 10 kat. hold szántóföld, 1 kat. 1362 ööl rét és a község határában (2 magyar holdat kivéve) levő földek munkálása kapálás nélkül, a termények letakarítása és behordása, 522 ööl kerttelmenny 24 úrméter kemény hasábfá, 12 hl. párbér búza. Minden szőlősgazda fizet 1:40 kor. borpénzt. Tandíjat kap 100 koronát, államsegélyt 80 koronát, az ismétlőiskolaért 40 koronát, alapítványokból 35:04 koronát és a stóla-jövedelme legalább 84 kor. A pályázatok *ápr. 1-ig* Polesák Endre plébános címére küldendők. A tót nyelvet bíró pályázó előnyben részesül; az állás azonnal elfoglalandó. 382 1—1

Besztercebányai egyházmegye.

Garamszentmiklósi (Zólyom m.) tanítónői állásra pályázat hirdetettik *márc. 24-ig*. Javadalmazás: 1. lakás s mellékhelyiségek, 2. a hitközségtől 120 kor., 3. államsegély 786 kor., 4. szántó és legelő értéke 42 kor., 5. 20 köbméter fa házhoz szállítva, 6. kerttelmenny 20 kor. Tót nyelv ismerete szükséges; női kézimunka tanítása kötelező. Pályázatok küldendők: Róm. kath. plébániahivatal, posta Garamnémetfalva. 355 2—2

Győri püspöki megye.

Medve fiókközségben eltávozás folytán megüresedett kántortanítói állásra pályázatot hirdetünk. Javadalmazás: lakás 2 szoba, konyha, kamara, istálló, sertésöl és 1/2 hold kert, 9¹¹/₁₂₀₀ hold szántó és rét, adóját a község fizeti, párbér minden pártól 24 kg. búza, van 125 pár, minden gazdától 5 kéve rözse, gazdák száma 52, zsellérektől 34 fill., ezek száma 73, ármentesítési kisajátítási kártalanítás 26:28 kor., államsegély 172 kor., ismétlősökért 30 kor., stóla körülbelül 100 kor. Határidő *ápr. 6.* Próba és választás ápr. 10-én délelőtt 9 órakor. Kérvé-

nyek nagys. és főt. *Ekker József* szentsz. tanácsos, isksz. elnök úrhoz küldendők. (Balony, Győr m.) *Iskolaszék.* 387 1—1

Kassai egyházmegye.

Nyugdíjba készül kántortanító azonnali belépésre helyettes keres Abaujfonyba. *Köhler Gyula* ig.-tanító. 391 1—1

Nagyvárad latin szert. egyházmegye.

A magyar vallásalaphoz tartozó Bihar megyében fekvő szerezpi birtoknak **hosszúhátú tanyáján** a szerezpi alapítványi uradalom költségén fönttartott róm. kath. jellegű vegyes népiskolánál megüresedett tanítói állomásra *márc. 31-ig* bezárólag pályázatot hirdetnek. Javadalmazása természetben való lakáson felül 1000 korona készpénzfizetés. Okleveles pályázók a vallás- és közokt. m. kir. nagymélt. miniszter úrhoz intézendő kérvényüket keresztlevéllel, oklevéllel, erkölcsi és működési bizonyítványokkal felszerelten a bárándi róm. kath. plébániahivatalhoz küldjék. Báránd (Bihar m.). *Dr. Szemethy Géza*, róm. kath. plébános. 372 2—2

Nyitrai püspöki megye.

Felsőhidasai (Trencsén m.) róm. kath. népiskolához tanítónői állásra pályázat hirdetettik. Javadalma: készpénz 960 kor., 20 méter tűzifa házhoz szállítva. Lakása két szoba, konyha, kamra, kert. Pályázatok *márc. 30-ig* be- küldendők *Zsida Antal* isksz. elnök címre Egyházas- nádas, u. p. Barossháza. Választás ugyanakkor. 386 1—1

Felsővisnyói (Zsolna mellett, Trencsén m.) kántortanítói és tanítónői állásra új pályázat *márc. 31-re* kité- zetik. Kántortanítói jövedelem: államsegély 474 kor., hit- községtől 380 kor., megváltott tandíj 42 kor., megvál- tott stóla 48 kor., Roskoványi alapítványból 150 kor., mely esetleg megvonható, 5 magyar hold szántóföld, 6 mérő rozs, esetleges koleda 25 kor., tenetéseket átlag 140 kor. templomi pénztárból 60 kor. s egyéb mellékjöv- edelem búcsuk alkalmával. Lakás, kerttel s melléképüle- tekkel. II. tanító vagy tanítónői fizetés: államsegély 900 kor., községtől 100 kor., esetleg tűzifára 40 kor. Szép új lakás. Tannyelv tót-magyar. Felsővisnyó búcsujáró- hely. Az állás házas tanítópárnak előnyös. Pályázatok *Fráter Elek* plébánoshoz küldendők. Az állás azonnal elfoglalandó. 383 1—1

Újbesztercze-Vichilovkai (Trencsén m.) róm. kath. ta- nítói állásra pályázat hirdetettik. Javadalmazása: hitköz- ségtől és államsegélyből 1000 kor. Lakása 2 szoba és konyha. Tanítónők is pályázhatnak. Tót nyelvben való jártasság megkívánatik. Kérvények *márc. 31-ig* az is- kolaszékre címzendők. 392 1—1

Pécsi egyházmegye.

A baranyakisfaludi róm. kath. osztálytanító helyettesi állásra *márc. 29-ig* pályázat hirdetettik. Fizetése 1913. június 30-ig havi 80 kor. és egy szobából álló lakás a legszükségesebb bútorral. Köteles az iskolaszék által meghatározott osztályokat és az ismétlősöket tanítani és a kántoriakban segédkezni. Német nyelv ismerete előny. Pályázhatnak nők és képzőt végzetek is. Állás rögtön elfoglalandó. *Iskolaszék.* 390 1—1

A **tótujfalui** róm. kath. iskolánál üresedésben levő tanítói állásra pályázatot hirdetek. Az állás jövedelme: a hitközség pénztárából 100 kor., államsegély 900 kor., kertilletmény 20 kor., természetbeni lakás: 1 szoba, 1 konyha, 1 kamara. Kötelessége a reábizandó osztályokat önállóan vezetni s a pécsegyházmegyei általános tanítóegyesületbe belépni. Kérvények alulirothoz intézendők. Az állás azonnal elfoglalandó. Nők is pályázhatnak. **Választás április hó 6-án.** Lakócsa. (Somogy m.) **Hofmeister Ferenc** plébános. 389 1—1

A **bengei** (Baranya m.) kántortanítói állásra **f. hó 31-ig** pályázhatni. Magyar a tannyelv, a nép horvátul énekel. Javadalma: a 354 kor. államsegélyen kívül 647 kor. érték természetnyekben, öifában, 9 kat. szántó jövedelmében. Ezenkívül van tisztességes lakása és szép házikertje. Póstatja Lócsón van. **Róm. Kath. Iskolaszék.** 385 1—1

A **mecekszakáli** kántortanítóásra pályázatot hirdetek **márc. végeig.** Jövedelme 952 kor. készpénz és 3 öl hasábfá. Lakás és kert természetben. Abaliget, (Baranya m.) **Kopári Gyula** elnök. 388 1—1

A **tengődi** róm. kath. kántortanítói állomásra, osztatlan népiskolához **ápr. 3-ig** pályázat hirdettetik, amely napon előzetes próba után a választás megtartatik. Ezen állomással összekötte van: 3 szobából stb. álló csinos lakás, melléképület és 1396 kor. fizetés természetnyekben, földjövödelemben, szolgalmányban, készpénzben. Az állomás azonnal elfoglalandó és tanév közben el nem hagyható. Kötelességek a díjlevélben. Oklevéllel és bizonyítványokkal felszerelt kérvények **Tengődre**, (Tolna megye) a róm. kath. plébániahivatalhoz küldendők. 381 1—1

Szepesi püspöki megye.

Az **alsómattyasózi** (Liptó m., p. Szielnicz) kántortanítói állásra pályázat hirdettetik. Törvényes fizetés, kertilletmény, lakás. Határidő: **ápr. 1. Iskolaszék.** 357 2—2

A **nagyfrankvágásai** róm. kath. kántortanítói állomásra a «Népnevelő» febr. 7. számában hirdetett pályázat **márc. 31-ig** meghosszabbították. **Iskolaszék.** 367 2—2

Szombathelyi egyházmegye.

Badafalvai (Vas m., posta Nagyfalu) róm. kath. kántortanítói állásra «Népnevelő» mult évi 53. számában említett jövedelemmel pályázat meghosszabbították. Megjegyzetik, hogy az ingatlanokat, jelenleg bérbeadva a tanító visszaveheti, ha nem akarja, a befolyó haszonbért kapja, jelenleg 280 kor. Kötelességek díjlevél szerint állás azonnal elfoglalandó. 348 3—3

Veszprémi egyházmegye.

Szentbékálla plébániához tartozó **Balatonhenye** fiókegyház róm. kath. kántortanítói állomására **márc. 29. d. e 9 órára** pályázat hirdettetik. Javadalma bér- és pénzgyenértéke a hivatkozott: 410 kor., államsegély: 590 kor., két szoba, konyhából álló lakás, istálló és sertésöl. Adót a tanító fizeti. Kötelessége: tanítani, tanköteleseket, ha az időviszonyok engedik, az anyaegyházba vasár- és ünnepnapokon szentmisére kísérni, itt reájuk felügyelni; kántori teendői a díjlevélben részletezettek; az egyházmegyei «Gondviselés» című nyugdíjintézet tagjává lenni. Csak katonai kötelezettségének eleget tett pályázó választatik meg. Költségek meg nem térítettek. Kérvények **márc. 28-ig Kéri Gyula** esp. plébánoshoz Szentbékálla (Zala m., u. p. Köveskál) intézendők. 379 1—1

Stampay ének- és imakönyve,

(XIX. kiadás, 256 oldal) félvászonban **30 fillér**, egészvászonban **50 fillér**. Tízre egy ingyen, kotta is egyszer ingyen, **KÖBÖLKUTON, Esztergomm.** — A Stampay Miklós-féle **Köszöntőkönyvecske** nem nálam kapható, hanem öcsémnél Nórgráderenyén, **12 db franko 2 kor.-ért.** 352—18

GYERKES MIHÁLY igazg.-tanító

által az 1907. és 1913. évi tanítói fizetés rendezési törvények alapján szerkesztett **államsegélykérvény és mellékletei 2 korona.** Az évi tanmenetek elkészítéséhez legalkalmasabb **tananyagbeosztási nyomtatvány** füzetek órarendülappal, bármelyik egyes osztály számára 1 kor., két együttes oszt. számára 1:40 kor., három oszt. számára 1:60 kor., négy oszt. számára 1:80 kor., öt vagy hat oszt. számára 2 kor. A **Bone-Gyerkés Tanítók útmutatója** 4 kor. előleges beküldése vagy utánvételes rendelés mellett beszerezhetők: **Stief Jenő és társa** könyvkiadónál **Kolozsvár**, ahol az összes népiskolai rendtartási nyomtatványok is kaphatók. 356 1—3

A sikeres tanítás kelléke

a jó „tanészköz“.

Ilyen a BODA-féle mechanikai számoló-szerkezet, mely Magyarországon 7226. sz. a. Németországban 58.339/1910. sz. a. szabadalmat nyert. Az **elemi iskolák részére** 152.342/1909. sz. a. miniszterleg engedélyezett **1000 koronával jutalmazott**, díszoklevél és áll. éremmel **kitüntetétt**, az Orsz. Kath. Tan. Tanács által 32/1910. sz. alatt **engedélyezett**, továbbá az összes állami iskolák használatára külön is **engedélyezett** legjobb számoló-szerkezet. Számos elismerő levél, hivatalos bírálat igazolja gyakorlati értékét. **Ára 45 korona.** Megrendelhető a Szent-István-Társulatnál Budapest, VIII., Szentkirályi-u. 28.

Nyomtatványok

különösen nagyterjedelmű könyvek, vagy nagy példányszámban készitendő időszakai nyomdatermékek, folyóiratok, naptárak, árjegyzékek stb., valamint a legkényesebb igényeket kielégítő mű- és illusztráció-nyomások egy vagy több színben

gyorsan és olcsón készítettnek

a **DUPLEX**-rendszerű legújabb amerikai szedőgépekkel, betüöntődével, galvanoplasztikával, zinkographiával és nagyüzemű, versenyképes könyvkötészettel felszerelt, az idő szerint közel 400 munkást foglalkoztató

Stephaneum nyomda r. t.

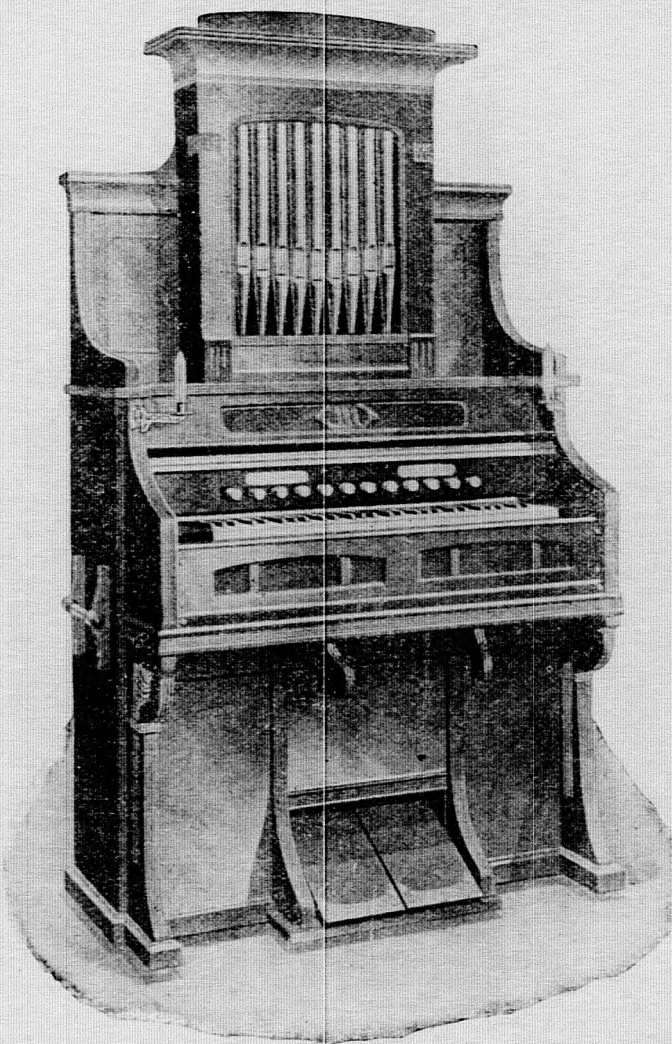
a Szent-István-Társulat nyomdájában

Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28. sz.

A legjobb amerikai légszivó rendszerű
ORGONA-HARMONIUMOK
 a Szent-István-Társulatnál kaphatók.

A zene- és énekoktatás legmegfelelőbb segéd-eszköze.

A legkelle-
 mesebb
 szórakoztató
 hangszer.

E harmoniumok kiállításának szépségére, szolid és izléses kidolgozására különös súlyt fektetünk. A szerkezet kiválóságát és tartóságát biztosítja hosszú évek tapasztalati tudásával rátermett készítő, többszörösen kiüntetett szakképzettséges a felhasznált alkatrészek kitűnő minősége. Harmoniumaink hangja teljes, nemes és öblös. Az orgonaszerűen lágy és e mellett erőteljes hang hajlékonyságával minden színárnyalat kifogástalanul és teljesen kifejezésre jut. **A hangok meg-**

szólamlása minden fekvésben feltétlenül precíz s így az előadás minden egyes hangon könnyed és kellemes. A változatok a valószínűségnek megfelelők, működésük pedig, kitűnő és erőteljes mechanikájuknál fogva teljesen egyenletes és biztos. Orgona-harmoniumjaink árai tisztán készpénzfizetés ellenében és úgy vannak szá-

mítva, hogy a megrendelők ezeket **csomagolva, teljesen költségmentesen** az utolsó vasuti vagy hajóállomásig szállítva kapják s így semmi újabb kiadásuk sincsen.

Az érdeklődőknek árjegyzéket szívesen küld a Szent-István-Társulat Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28.

Megfelelő kezesség mellett kedvező fizetési feltételek.

